

N:o 55.

Ank. till Riksdagens kansli den 28 april 1896, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af statsbidrag för ny reglering af viss del af Mariestad i följd af den staden år 1895 öfvergångna brand.

(R. A.)

(n: I en den 10 innevarande april till Riksdagen aflåten proposition o 58) har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att, för ny reglering af viss del af Mariestad i följd af den staden år 1895 öfvergångna brand åt nämnda stad bevilja, såsom bidrag till inlösen af mark, som erfordras till utläggning af gator, torg och andra platser, samt till bestridande af de med regleringens genomförande i öfrigt förenade kostnader, ett understöd af tillhoppa etthundrafemtiotusen kronor, deraf femtiotusen kronor såsom anslag utan återbetalningsskyldighet och etthundratusen kronor såsom lån, att lyftas under år 1897 och tillgodonjutas på de vilkor i öfrigt, som omförmälas i ett propositionen bifogadt utdrag af protokoll öfver civilärenden.

Af nämnda statsrådsprotokoll inhemtas, att staden Mariestad den 6 december 1895 hemsöktes af en förhärjande eldsvåda, som öfvergick den bäst bebyggda stadsdelen och ödelade 36 gårdar, och att med anledning deraf stadens fullmäktige uti en af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län med underdånig skrifvelse den 4 nästlidne mars öfverlemnad, af magistratens i staden underdåniga yttrande åtföljd skrift anhållit att, sedan stadsfullmäktige med tillämpning af gällande byggnadsstadga för rikets städer godkänt ett af särskilda komiterade utarbetadt förslag till reglering af den afbrända stadsdelen med derinvid belägna

gator, hvilken plan för genomförandet kräfde betydande utgifter i förhållande till kommunens ringa storlek och betalningsförmåga, Kongl. Maj:t täcktes aflåta proposition till Riksdagen om beviljande åt staden, såsom bidrag till inlösen af mark, som erfordrades till utläggning af gator och torg m. m. samt såsom understöd för bestridande af de med regleringens genomförande i öfrigt förenade kostnader, af dels ett anslag utan återbetalningsskyldighet å 75,000 kronor, dels ock ett lån af 75,000 kronor mot lägsta ränta, som kunde erhållas, att återbetalas under loppet af 40 år med åtnjutande af 3 års räntefrihet.

Till stöd för denna framställning hafva stadsfullmäktige hufvudsakligen anfört:

att det genom drätselkammarens i staden försorg uppgjorda kostnadsförslaget för regleringens genomförande upptoge:

för schaktning och planering kronor 14,940: —

» stensättning af torg och gator med gångbanor jemte strandmur utefter ån Tidån » 87,717: —

» diverse arbeten jemte materiel och tillsyn » 23,798: —

» gas-, vatten- och kloakledningar i nya gator m. m. » 8,545: —

» jordlösen för torg och gator m. m.... » 75,000: — 210,000: —

hvar till komme kostnaden för nytt rådhus omkring 60,000 kronor;

att, äfven om någon del af dessa arbeten kunde anstå något år, dock för den närmaste tiden erfordrades åtminstone 150,000 kronor till jordlösen samt torgs och gatans ordnande;

att under de sista tio à femton åren staden offrat betydliga summor på samhällets utveckling och framåtskridande i många afseenden;

att staden sålunda anlagt vatten- och kloakledning för en kostnad af mer än 100,000 kronor, bidragit med 50,000 kronor till byggande af Mariestad—Kinnekulle järnväg, hvarigenom staden kommit i direkt förbindelse med Skara och Linköping, ombyggt och förbättrat stadens qvarn för en kostnad af 30,000 kronor, samt för folkskoleväsendets tillgodoseende på nöjaktigt sätt under de tvenne sista åren uppfört ett rymligt och tidsenligt folkskolehus för en kostnad af nära 70,000 kronor, hvarigenom samt i följd af många andra förbättringar samhället åsamkat sig en skuldbörda, som vid 1896 års början uppgått till 332,425 kronor;

att utskylder för innevarande år utginge till kommunen med 1 krona

80 öre samt till kyrka, skola och prästerskap med 1 krona 49 öre för bevillningskrona;

samt att till följd af stadens ekonomiska ställning regleringen icke kunde genomföras, derest icke staten lemnade snar och kraftig hjälp.

Af drätselkammaren i Mariestad har tillika meddelats, att år 1895 taxeringsvärdet derstädes utgjort å all fast egendom 2,856,200 kronor, å samtliga bebyggda tomter 1,786,400 kronor och å byggnaderna inom den afbrända stadsdelen 523,400 kronor; att antalet skattskyldiga personer uppgått till 789 män och 1,137 kvinnor eller tillsammans 1,926 personer; att 527 personer varit beskattade för inkomst till ett sammanlagdt belopp af 498,361 kronor; att bevillningen till staten utgjort 8,115 kronor 44 öre samt den debiterade skatten för ecklesiastika och kommunala behof uppgått till 30,342 kronor 48 öre; att inom den afbrända stadsdelen varit bosatta 557 personer, deribland 23 af stadens 34 handlande och 26 af dess 53 yrkesidkare; samt att af invånarne i den nedbrunna stadsdelen inkomstskatt erlagts af 119 personer, hvilkas inkomst varit uppskattad till sammanlagdt 129,042 kronor.

Stadsfullmäktiges förevarande ansökning har till nådigt bifall förordats af ej mindre magistraten i staden än äfven Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet, som till alla delar vitsordat och instämt uti hvad stadsfullmäktige uppgifvit och anfört, hvarjemte Kongl. Maj:ts befallningshafvande erinrat, att under tiden, intill dess de afbrända tomterna hunne ånyo bebyggas, desamma uppenbarligen icke kunde bevillningstaxeras till högre belopp än som motsvarade sjelfva tomternas värde, och att de kapitalbelopp, som på grund af brandförsäkring erhållits för nedbrända byggnader, till betydande del åtgått för gäldande af skulder, som varit i fastigheterna intecknade, samt att, då dessa kapitalbelopp således endast till jembörelsevis ringa del kunde träffas af bevillningstaxering, stadens skatteförmåga komme att i ganska väsentlig mån minskas just under den tid, då densamma mest behöfde tagas i anspråk.

Till följd af härå erhållen nådig remiss har statskontoret afgifvit underdånigt utlåtande af den 16 nästlidne mars och deri till en början erinrat att, sedan under loppet af år 1876 ödeläggande eldsvådor hemsökt städerna Strömstad och Söderhamn, 1877 års Riksdag i anledning af gjorda framställningar beviljat till dessa städer, såsom bidrag till tomtreglering, åt staden Strömstad ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 30,000 kronor och ett lån af 50,000 kronor samt åt staden Söderhamn ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 60,000 kronor och ett lån af 200,000 kronor; att

vid 1880 års riksdag beviljats lån till staden Hudiksvall för ny tomtreglering efter 1878 och 1879 årens eldsvådor derstädes till ett sammanräknadt belopp af 200,000 kronor; att nämnda tre lån återbetalades — efter det att frihet från ränta och kapitalafbetalning åtnjutits under viss tid, nemligen för Strömstad till 1886 års slut, för Söderhamn till 1882 års slut och för Hudiksvall till 1885 års slut — medelst en annuitet af sex procent å ursprungliga lånebeloppet, af hvilken annuitet först utginge fem procent ränta å oguldna kapitalet; att vid 1888 och 1889 årens riksdagar beviljats, vid det förstnämnda årets riksmöte för ny reglering af Luleå stad i anledning af den staden år 1887 öfvergångna brand dels ett anslag utan återbetalningsskyldighet till belopp af 50,000 kronor, dels ock ett lån af 100,000 kronor att lyftas under år 1889, samt vid sistnämnda års riksdag för ny reglering af Umeå stad i följd af den staden år 1888 öfvergångna brand dels ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 75,000 kronor, dels ock ett lån af 200,000 kronor att lyftas under år 1890; att det i riksgäldskontoret lyftade lånebeloppet utan ränta och kapitalafbetalning innehafts af staden Luleå till 1892 års slut och af staden Umeå till 1893 års utgång, samt att efter dessa tider sistnämnda tvenne städer skulle, intill dess lånen blifvit till fullo guldna, till riksgäldskontoret årligen inbetala fem procent å deras ursprungliga belopp, hvaraf ränta efter fyra för hundra å det oguldna kapitalet först beräknades och afginge samt öfverskottet utgjorde kapitalafbetalning.

För egen del har statskontoret, oaktadt förhållandena inom Mariestads stadssamhälle syntes vara af beskaffenhet att förtjena deltagande samt ett verksamt understöd från det allmännas sida, likväl, vid jmförelse af hvad i likartade fall förut blifvit beslutadt, funnit sig icke kunna i vidsträcktare mån understödja den gjorda ansökningen än att statskontoret hemställt det Kongl. Maj:t tacktes till Riksdagen aflåta nådig proposition derom, att Riksdagen för det af stadsfullmäktige angifna ändamål måtte bevilja dels ett anslag utan återbetalningsskyldighet till belopp af 50,000 kronor, dels ock ett lån af 100,000 kronor, att lyftas under år 1897.

Efter det fullmäktige i riksgäldskontoret jemväl lemnats tillfälle att i detta ärende sig yttra, hafva bemälda fullmäktige erinrat derom, att för det af 1889 års riksdag Umeå stad beviljade tomtregleringslån, i öfverensstämmelse med hvad i ett liknande fall för staden Luleå vid 1888 års riksdag bestämts, blifvit stadgadt:

att stadsfullmäktige skulle i stadens namn och på dess vägnar för lånesumman afgifva sin till riksgäldskontoret eller order ställda skuldför-

bindelse, innefattande de af Riksdagen för lånets användande och återbetalning stadgade vilkor; att hvad af lånet icke blifvit hos riksgäldskontoret uttaget före slutet af år 1890 icke finge derefter utbekommas; att det i riksgäldskontoret lyftade lånebeloppet finge utan ränta och kapitalafbetalning innehafvas till 1893 års slut, hvarefter, och intilldess lånet blifvit till fullo godtgjort, fem procent å dess ursprungliga belopp borde till riksgäldskontoret årligen inbetalas, deraf ränta efter fyra för hundra å det oguldna kapitalet först skulle beräknas och afgå samt öfverskottet utgöra kapitalafbetalning; samt att inbetalning af den i nästföregående punkt omförmälda annuitet borde vid hvarje års slut verkställas, vid påföljd för underlåtenhet deraf, att å annuiteten beräknades fem procent ränta från förfallodagen;

och hafva fullmäktige i riksgäldskontoret ansett, att vilkoren för det lån, som kunde blifva anvisadt till staden Mariestad, borde blifva öfverensstämmande med dem, hvilka sålunda meddelats för de från riksgäldskontoret senast utbetalda lån till städer för ny reglering efter eldsvåda; att, om räntefrihet medgäfves enligt bestämmelserna för lånen till Luleå och Umeå, annuiteten för ifrågavarande lån således lämpligen kunde sättas till 5 procent, deraf 4 procent ränta, dock att, derest stadsfullmäktige i Mariestad skulle föredraga att redan från lånebeloppets lyftande erlægga ränta, denna kunde bestämmas till allenast 3,6 procent för år, i hvilken händelse staden skulle kunna befrias från kapitalafbetalning under de tre första åren, hvarefter borde gäldas en annuitet af 4,6 procent; samt att den ränta, som staden borde gälda å uteblifna annuiteter, syntes kunna sättas lägre än den för Luleå och Umeå städers lån föreskrifna af 5 procent samt bestämmas till $4\frac{1}{2}$ procent för år.

Vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t har statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet — under erinran att Kongl. Maj:t, med anledning af särskild af stadsfullmäktige i Mariestad gjord framställning, förut samma dag fastställt regleringsplan för den afbrända delen af staden äfvensom berättigat staden att, i den ordning gällande författning om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgade, till sig lösa den enskilda personer, menigheter eller inrättningar tillhöriga mark, som till utläggande af gator, torg och andra allmänna platser enligt ofvannämnda plan erfordrades — förklarar sig, då på grund af hvad i ärendet förekommit torde kunna antagas att, på sätt Kongl. Maj:ts befallningshafvande vitsordat, Mariestads samhälle efter den svåra olycka, som drabbat detsamma, för bestridande af de kostnader, hvilka vore förenade med den

fastställda regleringsplanens genomförande, vore i behof af kraftigt understöd från det allmännas sida, samt angeläget vore, att regleringen af den nedbrända stadsdelen blifver så skyndsamt som möjligt vidtagen, anse giltiga skäl förefinnas att förorda stadens ifrågavarande framställning, dock under iakttagande såväl af hvad statskontoret, i afseende på beskaffenheten af understödet, föreslagit, som ock af hvad fullmäktige i riksgäldskontoret, beträffande räntefoten för lånet och villkoren för det-sammas amortering, hemställt, och har departementschefen tillstyrkt, att Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att åt staden Mariestad bevilja de statsbidrag, som finnas angifna i den kongl. propositionen, hvarvid departementschefen ansett följande, enligt hvad ofvan synes, i berörda proposition återopade vilkor för tillgodonjutande af lånet böra stadgas, nemligen:

1) att stadsfullmäktige i stadens namn och på dess vägnar för lånesumman afgifva sin till riksgäldskontoret eller ordres ställda skuldförbindelse, innefattande de för lånets användande och återbetalning stadgade vilkor;

2) att hvad af lånet icke blifvit hos riksgäldskontoret uttaget före slutet af år 1897 icke får derefter utbekommas;

3) att i afseende å lånevillkoren vidare skall gälla, att det i riksgäldskontoret lyftade lånebeloppet får *antingen* utan ränta och kapitalafbetalning innehafvas till 1900 års slut, hvarefter och intill dess lånet blifvit till fullo godtgjort fem procent å dess ursprungliga belopp bör till riksgäldskontoret årligen inbetalas, deraf ränta efter fyra för hundra å det oguldna kapitalet först beräknas och afgår samt öfverskottet utgör kapitalafbetalning, *eller ock*, derest stadsfullmäktige så önska, mot erläggande af tre och sex tiondedels procent ränta för år från lånebeloppets lyftande, utan kapitalafbetalning innehafvas till 1900 års slut, hvarefter och intill dess lånet blifvit till fullo godtgjort fyra och sex tiondedels procent å dess ursprungliga belopp bör till riksgäldskontoret årligen inbetalas, deraf ränta efter tre och sex tiondedelar för hundra å det oguldna kapitalet först beräknas och afgår samt öfverskottet utgör kapitalafbetalning; samt

4) att inbetalning af den uti näst föregående punkt omförmälda annuitet bör vid hvarje års slut verkställas, vid påföljd för underlåtenhet deraf att å annuiteten beräknas fyra och en half procent ränta från förfallodagen.

Vid behandlingen af ifrågavarande proposition har utskottet icke funnit något att erinra deremot, att staten lemna staden Mariestad bidrag

för genomförande af ny reglering efter eldsvådan i december månad sistlidet år. Af de upplysningar, som i ärendet meddelats, synes dock icke framgå, att en del af detta bidrag ovilkorligen bör gifvas i form af anslag utan återbetalningsskyldighet. Då i liknande fall städer förut erhållit dylika anslag, hafva i allmänhet så väl eldsolyckans omfång som kostnaderna för stadens reglering varit betydligt större, icke blott i och för sig utan äfven om vederbörligt afseende fästes vid de särskilda städernas storlek och olika ekonomiska förhållanden. Så beräknades efter Umeå stads brand regleringen komma att kosta 860,000 kronor samt uppförandet af nya, samhället tillhöriga byggnader kräva en utgift af 750,000 kronor, till betäckande hvaraf funnes att tillgå sammanlagdt omkring 325,000 kronor. Efter Luleå stads brand beräknades regleringen betinga en kostnad af 867,163 kronor 20 öre, hvarjemte staden hade att uppföra nya allmänna byggnader för 500,000 kronor. Tillgänglig brandskadeersättning utgjorde 60,000 kronor. Kostnaden för reglering af staden Söderhamn efter 1876 års brand uppskattades till 1,359,002 kronor förutom hvad som åtginge till ordnande af södra stadsdelen. Med dessa belopp kunna kostnaderna för Mariestads reglering 210,000 kronor, jemte 60,000 för uppförande af nytt rådhus, icke jämföras. Deremot synas förhållandena i Hudiksvall efter eldsvådorna åren 1878 och 1879 erbjuda en lämpligare jämförelse. Stadens reglering beräknades der medföra en utgift af 269,419 kronor 25 öre, hvartill kommo 100,000 kronor för ett nytt rådhus. Hudiksvalls stad erhöll icke något anslag utan allenast ett lån å 200,000 kronor.

Då utskottet sålunda ansett tillräckliga skäl ej föreligga att bevilja Mariestad det ifrågasatta anslaget utan återbetalningsskyldighet, har utskottet emellertid velat tillstyrka låneunderstödet höjande till 150,000 kronor, och har utskottet, då vilkoren för lånet torde böra bestämmas så fördelaktiga för staden som möjligt, ansett räntan kunna fastställas till 3,6 procent för år med åtnjutande af räntefrihet till 1900 års slut.

I öfverensstämmelse med den hittills i dylika fall följda grundsats läser lånet böra anvisas till utgående från riksgäldskontoret. Om sättet för anskaffande af medlen dertill förbehåller sig utskottet att framdeles till Riksdagen inkomma med förslag.

På grund af hvad ofvan anförts får utskottet hemställa,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition, att Riksdagen för ny regle-

ring af viss del af Mariestad i följd af den staden år 1895 öfvergångna brand, åt nämnda stad beviljar, såsom bidrag till inlösen af mark, som erfordras till utläggning af gator, torg och andra allmänna platser, samt till bestridande af de med regleringens genomförande i öfrigt förenade kostnader, ett låneunderstöd af 150,000 kronor, att lyftas i riksgäldskontoret under år 1897, mot vilkor:

1) att stadsfullmäktige i stadens namn och på des. vägnar för lånesumman afgifva sin till riksgäldskontoret eller ordres ställda skuldförbindelse, innefattande de för lånets användande och återbetalning stadgade vilkor;

2) att hvad af lånet icke blifvit hos riksgäldskontoret uttaget före slutet af år 1897 icke får der efter utbekommas;

3) att lånebeloppet får utan ränta och kapitalafbetalning innehafvas till 1900 års slut, hvarefter och intill dess lånet blifvit till fulla godtgjort, fyra och sex tiondedels procent å dess ursprungliga belopp bör till riksgäldskontoret årligen inbetalas, deraf ränta efter tre och sex tiondedelar för hundra å det oguldna kapitalet först beräknas och afgår samt öfverskottet utgör kapitalafbetalning; samt

4) att inbetalning af den uti näst föregående punkt omnämnda annuitet bör vid hvarje års slut verkställas, vid påföljd för underlåtenhet deraf att å annuiteten beräknas fyra och en half procent ränta från förfallodagen.

Stockholm den 28 april 1896.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservationer

af herrar *I. Wijk* och friherre *C. Klingspor*.